ОТЗЫВ

Зарубежного консультанта к.и.н., доцента Николая Анатольевича Боковенко на диссертацию Мургабаева Сагынбая Серикбаевича на тему «Петроглифы Большого Каратау» представленной на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 6D020800- археология и этнология

Изучение наскальных рисунков, сосредоточенных в южных регионах Казахстана, особенно в районе хребта Большой Каратау, и введение их в научный оборот началось в 70-х годах прошлого века. С тех пор были открыты новые местонахождения петроглифов и разработаны различные научные методы из изучения. С 1998 года докторант занимается изучением археологических памятников хребта Большой Картау, в результате чего им были открыты 70 новых групп наскальных рисунков, таким образом, накоплен большой пласт источников по этим памятникам. Из этих материалов было отобрано 24 объекта, имеющих высокую информационную ценность. С.Мургабаев провел анализ новых местонахождении наскальных рисунков расположенных на склонах Каратау, классифицировал и, на их основе, предложил новую датировку памятников, а также раскрыл семантику петроглифов в новом свете. Для реализации поставленных целей, докторантом были поставлена задача тщательного анализа более поздних и ранее сложившихся методов в данном направлении, не только Казахстана, но и стран СНГ в целом. Исследователь всесторонне проанализировал данную проблему в первой части диссертационной работы, правильно описал тенденции развития этого направления науки, а также, в последующем результаты анализа использовал в своих научных исследованиях. Примером тому является использование лазерной технологии, которая считается одним из новых методов, применяемых в изучении петроглифов для определения с высокой точностью расположении рисунков, а также, на уровне международной интеграции, проведение научно-исследовательских работ совместно со специалистами из Германии, Южной Кореи и России.

В результате многолетней работы исследователя в южном регионе Казахстана им были обнаружены и введены в научный оборот крупные историко-археологические комплексы с десятками новых наскальных рисунков. Во втором разделе автор, памятники, включенные в диссертацию, рассматривает их по четырем районам (Северо-Западный, Центральный, Юго-Восточный и Северный). Наряду, с природно-ландшафтными и историко-хронологическими особенностями различных местонахождений, удалось детально изучить некоторые аспекты в раскрытии внутреннего смыслового содержания петроглифов. Одним из вкладов исследователя в науку является то, что он расширил хронологические рамки петроглифов Каратау, предложенные ранее М.К.Кадырбаевым и А.Н.Марьяшевым. Происхождение некоторых мотивов и образов петроглифов хребта Каратау диссертант связывает влиянием этнических групп, которые продвинились с Ближнего Востока и юго-западных регионов Казахстана. Для обоснования этих выводов, автор сравнивает произведения наскального изобразительного искусства с мелкой пластикой, скульптурой и другими произведениями искусства. Анализируя изображения и сюжеты, относящиеся к эпохе бронзы, он выделяет среди них более ранние, промежуточные и поздние, переходные. На основании новых материалов С. Мургабаев внес корректировку в периодизацию наскальных рисунков, предложенную ранее другими исследователями. В частности, он считает, что самые ранние петроглифы Каратау, по состоянию на сегоднящний день, могут быть датированы концом III тысячелетия до н.э. Диссертант указывает на преемственность некоторых сюжетов и изображений бронзового и раннего железного веков. Исследователь высказал ряд других важных положений, относительно хронологической атрибуции и, особенно, при интерпретации смыслового содержания наскального изобразительного искусства изучаемого региона, умело используя различные древние письменные тексты и фольклорно-этнографические данные.

Работа С. Мургабаева является законченным, самостоятельным и оригинальным сочинением, написанным в соответствии с требованиями, предъявляемыми к подобного рода научным исследованиям. Он показал себя состоявшимся специалистом, способным изучать и анализировать сложные проблемы науки. Считаю, что диссертация Сагынбая Серикбаевича .Мургабаева «Петроглифы Большого Каратау», подготовленная на соискание ученой степени

доктора философии (PhD) по специальности 6Д020800 - археология и этнология, соответствует всем требованиям, предъявляемым Комитетом по контролю с сфере науки и высшего образования МНВО РК и присвоения ему, после публичной защиты, искомой степени.

Федеральное государственное бюджетное учреждение науки,
Институт истории материальной культуры Российской Академии наук,
Отдел археологии Центральной Азии и Кавказа,
старший научный сотрудник, к.и.н., доцент

Н.А.Боковенко

191186, Санкт-Петербург, Дворцовая наб. 18
т. +79213828241, nibo25@yandex.ru

Подпись Боковенко Н.А.
удостоверяется
Зав.канцелярией ИИМК РАН

Мургабаев Сагынбай Серикбаевичтің «Үлкен Қаратау петроглифтері» тақырыбындағы 6D020800 – Археология және этнология мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындаған диссертациясының қолжазбасына шетелдік кеңесшісі т.ғ.к., доцент Николай Анатольевич Боковенконың

ПІКІРІ

Қазақстанның оңтүстік өңірі, соның ішінде Үлкен Қаратау жотасының жартас суреттерін зерттеп, ғылыми айналымға енгізіле басталуы өтекен ғасырдың 70-ші жылдары басталды. Одан бергі жылдары көптеген петроглифтердің орындары анықталып, зерттеудің жаңа ғылыми әдістері пайда болды. Докторант 1998 жылдан бастап Үлкен Қаратау жотасының археологиялық ескерткіштерін зерттеумен айналысып келуде және соның нәтжесінде жартастағы сурет шоғырларының 70-тен астам жаорындары анықталып, бұл ескерткіш түрінің үлкен қоры жинақталды. Осы ескерткіштер ішінен ақпараттық құндылығы жоғары 24 орын тағдалып алынған. С.Мургабаев Қаратау бөктерінің орналасқан жартас суреттерінің анализ жасап, оларды классификация жасап және соның негізінде бұл ескерткіштерге жаңаша мерзімдеуді ұсынып, петроглифтерді жаңа семантикалық тұрғыдан қарастырған. Докторант алға қойған мақсатын жүзеге асыру барысында Қазақстан мен ТМД елдерінде осы бағыттағы зерттеудің бұрыннан қалыптасқан және жаңаша әдістерін пайдалана білген. Зерттеуші бұл мәселені жұмыстың бірінші тарауында жан-жақты сараптап, ғылымның бұл бағытындағы даму тенденцияларын дұрыс ашып көрсеткен және бұл нәтижелерді өз зерттеулерінде қолдана білген. Оған мысал ретінде жартас суреттерінде зерттеудегі жаңа әдістердің бірі лазерлік технологияны пайдалану арқылы жартас суреттерінің орналысуын жоғарғы дәлдікпен анықтау, сонымен қатар халықаралық интеграция деңгейінде Германия, Оңтүстнк Корея, Ресей мемелекеттерінің осы саладағы мамандарымен бірлескен жұмыстар атқарды.

Зерттеушінің көпжылдық зерттеу жұмыстарының нітижесінде Қазақстанның оңтүстік өңірлерінен ондаған жартас суреттері бар тарихи-археологиялық кешендер анықталып, ғылыми айналымға енгізілді. Автор екінші тарауда диссертацияға енгізілген ескерткіштерді төрт топқа бөліп қарастырады (Солтүстік-Батыс, Орталық, Оңтүстік-Шығыс және Солтүстік). Олардың табиғи-ландшафтық, тарихи-хронологиялық ерекшеліктерімен қатар петроглифтердің ішкі мағыналық мазмұнын ашып көрсетуде тыңғылықты жұмыс атқарған. Бұған дейінгі М.К.Кадырбаев пен А.Н.Марьяшевтың Қаратау петроглифтеріне байланысты ұсынған хронологиялық шеңберлеріне кеңейтулер енгізуі зерттеушінің ғылымға қосқан үлесі. Қаратау жотасының петроглифтеріндегі кейбір мотивтер мен ораздардың пайда болуын диссертант Таяу Шығыс пен Қазақстанның оңтүстік-батыс аймақтарынан келген этникалық топтардың ықпалымен байланыстырады. Автор бұл

қортындыларын негіздеу үшін жартастағы өнер туындыларын бейнелеу майда пластика, мүсіндер сияқты басқа да өнерінің туындыларын салыстыра қарастырады. Қола дәуіріне жататын бейнелер мен сюжеттерді сараптай келе олардың арасынан ең ежелгілерін, дамыған және соңғы өтпелі кезеңнің бейнелерін бөліп көрсете білген. Жаңа материалдарға жүгіне отырып бұған дейінгі зерттеушілір тарапынан жасалған жартас суреттрінің мерзімдік көрсеткіштеріне түзетулер енгізді. Зерттеуші Қаратау петроглифтерінің бүгінгі таңдағы ең ежелгілерінің жас көрсеткіші б.э.д. III м.ж. соңы деп көрсетеді. Диссертант қола дәуірі мен ерте темір кезеңіндегі кейбір бейнелер мен сюжеттерінде сабақтастықтың болғандығын айтады. Зерттеуші қарастырылып отырған аймақтың жартасқа бейнелеу өнерінің хронологиялық атрибуциясына байланысты бірқатар маңызды ойларымен қатар олардың ішкі мағыналық мазмұнын ашып көрсетуде көптеген ежелгі жазба деректер мен фольклорлық, этнографиялық материалдарды ұтымды байланыстыра білген.

С.Мургабаевтың жұмысы толық аяқталған, өзіндік және бірегей және қойылатын барлық талаптарға сәйкес жазылған еңбек болып табылады. Ол өзін бұл саладағы күделі ғылыми мәселелерді сараптай алатын қалыптасқан маман ретінде көрсете білді. Сағынбай Серикбаевич Мургабаевтың «Үлкен Қаратау петроглифтері» тақырыбында 6D020800 – археология және этнология мамандығы бойынша Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындаған диссертациясы ҚР ҒЖБМ білім және ғылым саласындағы бақылау комитетінің талаптарына сай жазылған және аталмыш ғылыми дәрежені алуға лайықты жұмыс деп есептеймін.

Федералды мемлекеттік бюджеттік ғылыми мекеме
РФ РҒА Материалдық мәдениет тарихы институты
Орталық Азия және Кавказ археологиясы бөлімінің
аға ғылыми қызметкері, т.ғ.к., доцент /қолы бар/ Н.А.Боковенко

Штамп: Н.А.Боковенконың қолы РҒА Материалдық мәдениет тарихы институты кеңсе меңгерущісімен расталады /қолы бар/

Мөр: /Федералды мемлекеттік бюджеттік ғылыми мекеме
РФ РҒА Материалдық мәдениет тарихы институты (ММТИ)
ИИН 7825004658, ОКПО 02698499, ОГРН 1027809188527/

Мен, **Кенжетаева Диана Серикболовна**, ИИН 890416450513, (төл құжат № 037494459, Қазақстан Республикасының Ішкі Істер Министрлігімен, 02.02.2015 жылы берілген, 01.02.2025 жылға дейін жарамды), бұл құжат түпнұсқалығына сәйкестігін және дұрыс аударғандығына қолымды қойып растаймын.

Қолы...Кенжетаева............Диана..............Серикболовна..........

ИП «TRANSLATION SERVICES PRO»
ЖСН/ИИН 890416450513
Кенжетаева Диана
Аудармашы/Переводчик
Сот +7 747 580 89 48

Қарашаның жиырма екісі 2023 жыл, мен **Мусатаева Айгерим Максатовна**, Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің берілген №21015147-саны 15 сәуірде 2021 жылы лицензиясының негізінде әрекет жасаушы Алматы қаласы нотариусы аудармашының **Кенжетаева Диана Серикболовна** қолының түпнұсқалығын куәландырамын. Аудармашының жеке басы анықталды, әрекет қабілеттілігі және өкілеттілігі тексерілді.

Тізілімде № 8299 тіркелді
Өндірілді
Нотариус

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі берген №21015147 лицензиясы
15 апреля 2021 года Министерством юстиции Республики Казахстан
15 сәуір 2021 жылы Лицензия №21015147
ЖЕКЕШЕ НОТАРИУС * ЧАСТНЫЙ НОТАРИУС
МУСАТАЕВА АЙГЕРИМ МАКСАТОВНА

Пронумеровано и прошнуровано 4 листах
Нотариус

ET30071062311221132OOF980374

Нотариаттық іс-әрекеттің бірегей нөмірі / Уникальный номер нотариального действия